

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

במפרשים

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.נ.שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשע"ז

פרשת בלק

א. קדושת לוי

פרק כב' פסוק ד'

בהם מצות. אבל בעשב השדה אינו נזרע על ידי האדם ואין בהם עשיות המצות, ואין יוכל להעלות אותן באכילתו אותן, וזהו שקלל השם יתברך אדם הראשון שיאכל מאכל שאין בה שום מצוה מאדם, שיוכל האדם על ידי זה להעלות הניצוץ אשר בתוך המאכל. וזהו הרמז ונתתי עשב בשדך לבהמתך, כי כשהבהמה אוכלת העשב והאדם אוכל הבהמה, ובאמת באכילת הבהמה יש בה מצות שחיטה, ושאר מצות באכילת בשר, נמצא על ידי זה גם העשב יש לה עלייה, כי הבהמה האוכלת עשב, והאדם האוכל בהמה במצות, מעלה העשב גם כן (ע"ס' הליקוטים פ' עקב ד"ה ונתתי מטר; ס' הפרדס להרמ"ק שער ההיכלות פ"י).

נתה ילחכו הקהל את כל בו כחורך השור את ירק השדה (כב, ד). יש להבין למה זה המשיל לשור שאוכל ירק השדה. והנראה לבאר, ומקודם נבאר הפסוק ונתתי עשב בשדך לבהמתך ואכלת ושבעת (דברים יא, טו), כי השם יתברך ברוך הוא קלל את האדם הראשון ואכלת את עשב השדה (בראשית ג, יח), כי כל מה שאדם אוכל יש בו מצות, דהיינו תבואה יש בו עשיות אדם לחרוש ולקצור, ויש בהם מצות, בשעת חרישה לא תחרוש בשור וחמור יחדיו (דברים כב, י), וכן בזריעה יש מצוה לא תזרע כלאים (שם כב, ט), ונמצא על ידי המצות מעלה הניצוץ אשר במאכל ההוא, וכן בכל המאכלים יש

מלכה

1. מהי אלתו בתחילת דבריו והאם הוא צונה על כן מהאשק?
2. פרשנו קובץ כי באכילת האדם הוא מצלה את המלון על-ידי המצוות הקשורות בכך, התוכל להסביר?
3. איך באכילת בשר מהנה עם כן מתקיים צקרון לה?
4. מהו הרציון הכאלי בדברי פרשנו?

* * *

(ה) וישלח מלאכים. "מלאך" הוא שם-תאר למי שנמסר לו להשלים מלאכת זולתו והוא עומד תחתיו ובמקומו, והוא מלשון "מלאכה" שעוסק במלאכת זולתו (געשאפטס-טראגער). והנחתו הראשונה על המלאכים העליונים והשקלים-הנבדלים העוסקים במלאכת הבורא ית' בעולמו שברא. ובשתוף השם נקראו ג"כ הכחות היסודות הטבעיות הממונים. על מלאכת הטבע "מלאכים", כמו "עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש לוחט" (תהלים קד, ד). ונעתק מזה הענין לקרוא ג"כ "מלאך" כל שליח המשולח בשליחות נכבדת, לעסוק במלאכת המשלח שהיה הוא בעצמו עושה, ואין בו פחיתות וגריעות כבוד למשולח כמו שהוא בעבד ומשרת, וזה מין השליח יקרא ג"כ "מלאך" (איין געזאנדטער). (רש"י, "יריעות שלמה" ח"ג דף א; ארצ' החכמה עמ' 14). [יש מעין זה ב"מורה נבוכים, ח"ב פרק ו].

ב. הכתב והקבלה.

פרק כב' פסוק ה'

עין הארץ. ת"א "עין שמשא דארעא", והנה הוא דרך גחמא כאילו אין מקום לשמש להאיר על הארץ, כי כולה מכוסה מן העם הזה. ולדעתי היא מליצה נאותה, שירה על רבוי כמותם, עד שאין עין האדם שולטת לראות קצוות הקבוץ (אז-איבערזעהנ-באר) אין אפשרות בעין להכיל את כולם וכאילו כסות נתון לפני העין המונעת הראייה ממנה. וענין "הארץ" כמו "וכל הארץ באו מצרימה" (בראשית מא, ג) כלומר אנשי הארץ. ותרגום "עין הארץ" ראס אידישע אויג, וקרוב לזה הבינוהו רז"ל באמרם במכילתא חדתא דרשב"י (וזהו חדש, גג, ב) "דלא יכילו כל חרשין וכל קוסמין למיקם קמייהו, ודא הוא יויכס את עין הארץ" [עכ"ל].

שאלות

1. מה מביא את פרשנו אפרש את הנוש "מלאק" כאן?
2. איך מלאק קשור למלאכה?
3. כמה שונה המלאק מן העפר או המסרת?
4. מה קושי מצא פרשנו באורו את: עין הארץ?
5. למה הוא נאמר להשתמש בטווא אפרש כאן?
6. איך פרשנו מביא את: "הארץ" ולמה זה חשוב לו להדגיש?

* * *

[כו] כל אשר ידבר ה' אותו אעשה. וקודם לכן אמר "אותו אדבר". אלא שכאן היו כבר ברכותיו ממשיות יותר ודבריו של התגשמות, היינו דברים של מעשה ולא דברי שבח בלבד.

ג. מדרש אריאל.
פרק כג' פסוק כו':

שאלות

1. פרשנו מחיין בשינוי לצוות הפעם הראשונה, כמה?
2. המרכות כאן ממשיות יותר, התוכף להוכיח זאת?

* * *

ובזה נראה לתת טעם למה שיש לתמה בענין במה שאמר הכתוב ויבא משם קצה העם והלא אמרו רז"ל (תענית ט.) שהעננים היו מכסים על ישראל ולא היו נראים לעין וכשמת אהרן ונסתלקו העננים נגלו לעין וידע הכנעני מושבם ונלחם עמם וחרו אחר כך בזכותו של משה כאומרם ז"ל (שם), אם פן ישראל היו מכוסים בענין ואיך יאמר הכתוב ויבא משם קצה העם שאדרבה היה צריך ה' להוסיף שמירה על שמירתן לבל תפגס בהם עין רעה של בלעם, אלא ודאי מה שראו קצה העם הוא על ידי כשפים שהיו עושים בצפור הידוע והוא היה מגלה אותם, ויש כח במקשפות לעשות פן כאומרם ז"ל (סנהדרין ס"ז:) למה נקראו מקשפות וכו', והם גלו המקשה בענין, והודיע הכתוב שלא גלו להם אלא קצה העם לא פנת הצדיקים וגדוליהם:

ד. אור החיים.
פרק כג' פסוק מא':

(מא) ויהי בבקר ויקח בלק וגו' ויבא וגו'.
אומרו ויהי לשון צער, ואולי שעשה מריבה בלעם עם בלק וצערו בדברים על מעוט הנפשו ששלח כמו שכתבתי, ואומרו ויקח בלק לקחו בדברים- פרוש שרצהו על הדבר, עוד ירצה לפי שהיה בלעם חגר ברגלו וכפי טבעיות הרגיל בחושי הרקבת בני אדם אדם פנה לא יתכונן בו רגל הצולע ללכת בבקר ומה גם לעלות במות, ואולי כי לזה נתכונן הכתוב בתבת ויהי אוי לו לבלעם וטעם הצער הוא בשביל היות הדבר בבקר, ולפי שלא היה יכול ללכת תכף ומיד היה בלק לוקח אותו בידו וסמכו להעלותו, והוא אומרו ויקח בלק את בלעם ויעלהו במות וגו':

שאלות

1. פרשנו קובץ צפ"י המקובל צ"י חז"ל כי לפון: "ויהי" היא צצה, מה צצה מצא כאן?
2. איך ולמה "לקח" אותו?
3. איך הספיעה חזרותו של בלעם על המתרחש כאן?
4. למה דוקא בבוקר?
5. מה הפסוק שפרשנו מצא בענין ראית מחנה ישראל?
6. מה תשובתו לקושי זה?

* * *

ה. ספורנו עם פירוש הרב י. קופרמן.

פרק כד' פסוקים א', ה':

(א) לקראת נחשים. חדל לכון שעה

מוכנת לזה שתחול עליהם קללה¹, מפני שראה פי "טוב בעיני ה'" לברכם, ואין לקוות שיוכל הוא לקללם². וישת אל המדבר פניו. לברכם ברכות מגבלות עם הַזֶּק בְּתוֹכָם³, כְּאִמְרָם ז"ל יפה קללה שקלל אחיה השלוני את ישראל מברכה שבָּרַכְהָ שְׁבָרְכֶם בְּלַעַם⁴ (תענית כ, א).

(ה) מה טובו אהליך יעקב. בתי מדרשות, בענין "ישב אהלים"⁵

פרק כד

א

1. בזה התבטא ה"נחשים". 2. ועיין לעיל כב, ד"ה אשר תברך מבורך. שרבינו ייחס לבלעם שני כוחות (לקלל בהזכיר עון או בכיון שעה). לפי זה "לקראת נחשים" הוא כנגד כיון השעה, ו"לברך את ישראל" הוא כנגד לקלל בהזכיר עון. 3. כלומר, ברכה מוגבלת, שהיא

אלות:

1. איך כרסנו אמין את "נחשים"?
2. מה הם שני הכוחות שרסנו מייחס לבלעם ואיך הוא מבוטאים כאן?
3. הספר למה קללת אחיה טובה יותר מברכות בלעם?
4. מה בדיוק המשלע הקנה ומה בא ללמדנו?

1. חזקוני.

פרק כד' פסוקים כ'-כד':

(כ) וירא את עמלק, מבניו של אדום היה אלא לפי שהוא לבדו נודווג להם לישראל תחלה, ניבא לו בלעם את מפלתו לעצמו.

(כא) וירא את הקיני, הוא עמון הוא הקיני האמור בפרשת ברית בין הבתרים: את הקיני ואת הקניזי ואת הקדמוני⁸³ שהן עמון ומואב ואדום, וכבר ניבא על מואב ואדום בשל עתיד, ועכשיו מתנבא על עמון. איתן מושביך וגוי, אתה מתגאה⁸⁴ על שאמר הקב"ה לישראל אל תצורם וגוי⁸⁵, חייך לא יועיל לך זה לעתיד. ושיב, שם דבר הוא, פירוש שימת בסלע קנך, סרסו: שימת קנך בסלע הוא.

(כב) כי אם יהיה לבער קין, אלא קין יהיה לבער ולטירוד מן העולם. עד מה אשור תשבר, עד מתי תשבך⁸⁶ אשור, לא יניחך עד שתהיה לבער. "כי אם" לשון "אלא" בכמה מקומות. קין, כך שם המקום, ועל שמו נקרא עמון קיני.

(כד) ויקם בלעם, שוכב היה ונופל וגלוי עינים. וישב למקומו, אל ארם נהרים.

אלות:

1. לכאורה מה קשה בפסוק כ' המצריק ביאור ומה הסברו של כרסנו?
2. מיהו הקוני ולמה חשב להסביר זאת?
3. איך כרסנו אמין את פסוק כב' ומה חידושו?
4. מה מוסיף כרסנו ביאורו את פסוק כד'?